

Datum

Maandag 18 september 2023

Onderwerp

VNG inbreng voor debat over Spreidingswet

Geachte dames en heren,

Op dinsdag 26 en woensdag 27 september behandeld u het wetsvoorstel *gemeentelijke taak mogelijk maken asielopvangvoorzieningen* (36333). Dit is een voor gemeenten zeer aangelegen onderwerp waarover we u al vaker onze visie hebben gegeven.

1. Gemeenten steunen het doel van het wetsvoorstel...

Het doel van het wetsvoorstel is het geven van een (structurele) wettelijke taak aan gemeenten bij de opvang van asielzoekers. Daarbij gaat het er in onze ogen om het aantal asiel-opvangplekken eerlijk over gemeenten te verdelen, de solidariteit onder gemeenten te vergroten, een betere integratie van nieuwkomers te bevorderen en gemeenten die meer doen dan hun opgave daar niet voor te straffen.

2. ...maar het wetsvoorstel vergt verbetering

Gemeenten constateren echter dat de huidige Wet deze doelstellingen niet gaat realiseren en/of dichterbij brengt. De Spreidingswet die de staatssecretaris bij uw Kamer heeft ingediend vertoont naar onze stellige overtuiging zodanige gebreken en is dusdanig complex dat hij onuitvoerbaar en ineffectief dreigt te worden. Het bezwaart ons temeer u dit voor te moeten houden omdat onze kritiek niet nieuw is. Al in onze [consultatiereactie](#) op het wetsvoorstel van 23 november 2022 hebben wij onze analyse gegeven, die vergelijkbaar is met het advies van de Raad van State van 6 februari 2023, medeoverheden, uitvoeringsorganisaties en diverse wetenschappelijke instanties. Ook in onze bijdrage aan het [Rondetafelgesprek](#) op 1 juni hebben al voornoemde organisaties en medeoverheden dit standpunt verdedigd.

3. Noodzakelijke verbeteringen

Er is een aantal verbeteringen noodzakelijk om de wet voor gemeenten werkbaar te maken:

- a. Een aangepaste verdeelsystematiek
- b. Werkelijke bevordering van kleinschalige opvang
- c. Aanpassingen in de onderliggende regelgeving

3.a Verdeelsystematiek

De in het wetsvoorstel beschreven verdeelsystematiek is te complex. Er is gekozen voor een tweetrapsstelsel waarbij opvangplaatsen in twee fases verdeeld worden en gemeenten eerst nationaal en vervolgens aan de provinciale regietafels opvangplaatsen kunnen inbrengen. Een oplossing analoog aan de Huisvestingswet (ook dringend door de Raad van State geadviseerd) waarin de taakstelling voor de huisvesting van statushouders is uitgewerkt, ligt naar onze mening meer voor de hand.

Verder leidt de gekozen werkwijze tot een perverse prikkel, omdat het voor gemeenten die zo weinig mogelijk opvangplekken willen realiseren loont zo lang mogelijk te wachten om opvangplekken aan te bieden. Nu niets doen kan namelijk in fase 2 van het wetsvoorstel leiden tot een lagere taak dan op grond van het inwonertal van de gemeente voor de hand zou hebben gelegen. Omgekeerd kan een gemeente die wél een vrijwillig aanbod heeft gedaan in de eerste fase, vervolgens in de tweede fase nog een extra taak opgelegd krijgen die ook nog eens afdwingbaar kan worden. Dit straft gemeenten die al meer doen dan hun opgave, tast de onderlinge solidariteit aan, zorgt niet voor een evenredig en eerlijk verspreid opvanglandschap en sluit dus niet aan bij de doelstellingen van de wet.

3.b Kleinschalige opvang

Kleinschalige opvang is cruciaal om in (vooral kleinere) gemeenten opvang te realiseren die kan rekenen op draagvlak in wijken, dorpen, steden en bij het lokaal bestuur (college en raad). In het wetsvoorstel ontbreken concrete handvatten om kleinschalige opvang écht mogelijk te maken. In zowel het wetsvoorstel als de memorie van toelichting zijn voornamelijk mechanismen geformuleerd die grootschalige opvang stimuleren. Het is niet zichtbaar hoe ook duurzame kleinschalige opvanglocaties kunnen rekenen op financiering.

In de memorie van toelichting staat dat 'sprake kan zijn van één locatie of accommodatie maar er kan ook sprake zijn van meerdere locaties binnen een gemeente.' Het is ons onduidelijk wat dit betekent, ook omdat in de concept AMvB staat dat het uitgangspunt is – als er sprake is van meerdere locaties – dat dit uitvoerbaar moet zijn voor de verschillende uitvoeringspartijen binnen de migratieketen. Daarnaast geeft de wet aan dat de beloningssystematiek pas van toepassing is voor opvanglocaties vanaf 100 plaatsen. Ook dit bevordert niet de realisatie van kleinschalige opvang en zet zelfs de realisatie van locaties voor alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv) onder druk.

Wij vinden dat de balans ontbreekt tussen het behalen van de benodigde aantallen enerzijds en de vormen van flexibele, kleinschalige opvang die kunnen rekenen op draagvlak van de lokale politiek en inwoners anderzijds. We vinden het van groot belang dat kleinschalige opvang mogelijk wordt gemaakt en stimulering daarvan expliciet in de Spreidingswet wordt opgenomen. Hiervoor moet in de wet duidelijkheid over bekostiging en capaciteit worden opgenomen.

3.c Onderliggende regelgeving

De onderliggende regelgeving is vervolgens gebaseerd op een wetsvoorstel dat in de ogen van gemeenten niet uitvoerbaar en uitlegbaar is. De onderliggende regelgeving moet nog worden getoetst op uitvoerbaarheid, maar gezien het feit dat deze gebaseerd is op de huidige wet zal conclusie niet anders zijn. Wij roepen u op de wet daarom alsnog te wijzigen en op basis van die wijzigingen de onderliggende regelgeving aan te passen.